

saakaldte Hoverihavre. Hvad Jordebogsafgiften angaar, drejer Spørgsmaalet sig om, hvorvidt det er en Skat eller ikke, men med Hensyn til Hoverihavren er Spørgsmaalet, hvorvidt Statens Embedsmænd, da de i 1834 fik en Del Bønder til at gaa ind paa at betale 1 Td. Havre pr. Td. Hartkorn for at slippe for Hoveriet, have lovet dem, at hvis andre fik det afløst billigere, skulde det ogsaa gælde for dem, og i bekræftende Fald om man nu vil indfri dette Løfte. Det er Forskellen mellem disse Spørgsmaal, og det er det, der gør, at man maa holde Spørgsmaalet om Hoverihavren ganske ude fra Spørgsmaalet om Jordebogsafgiften.

Jeg skal tillade mig i store Træk at gøre Rede for den historiske Udvikling af denne mærkelige Sag. I Aaret 1788 blev ganske vilkaarligt og uretfærdigt 300 lige saa vilkaarligt valgte Gaarde i Frederiksborg Amt forpligtede til at gøre Hø-Hoveri for Statsstutteriet i Hillerød. Allerede dette var en Uretfærdighed, idet disse Gaarde derved fik et nyt Hoveri, som man ikke havde kendt tidligere. Det viste sig tilmed temmelig hurtigt, at man havde sat et altfor stort Apparat i Gang, idet der selvfølgelig ikke var nogen Mening i at tromme flere Hundrede Mennesker sammen for at høste den Smule Hø, som der her var Tale om. Denne Meningsløshed foranledigede da ogsaa, at Amtmanden paa egen Haand i 1804 fritog 36 af disse Gaarde, nemlig 13 i Uggerløse, 10 i Vassingerød, 9 i Bustrup, 2 i Lindholm og 2 i Mørdrup for Hoveriet imod et Vederlag af 4 Mark pr. Td. Hartkorn. Den 15. Maj 1805 frigav Rentekammeret Strænghøjgaarden mod et Vederlag af 1 Rigsdaler pr. Td. Hartkorn, den 28. Marts 1807 frigav man Græse Mølle og den 1. August samme Aar bleve to Gaarde i Søsrum fri mod 9 Mark pr. Td. Hartkorn. Derefter gav atter Amtmanden en Gaard i Viksø fri mod at betale 1 Rigsdaler pr. Td. Hartkorn. Paa den Maade slap efterhaanden 50 Gaarde af med Hoveriet, inden der endnu var gaaet 20 Aar, idet Staten dog var saa vindskibelig at benytte Lejligheden til at skaffe sig en Biindtægt af fra 4—9 Mark pr. Td. Hartkorn af ca. 400 Td. Hartkorn. I 1834 blev der nedsat en Økonomikommision, som havde den Opgave at skulle ordne og indskrænke Stutteriets Drift, som var bleven altfor dyr, og det første, denne Kommision gjorde, var at sælge Høvangen, som hørte til Stutteriet. Dermed var Grunden til Høhoveriet faktisk bortfalden, idet der jo ikke, naar Stutteriet ikke havde noget at

høste, var nogen Grund til at sige Folk til til Høstarbejde. Der havde nu været al Grund til at tro, at da Forudsætningen for Hoveriet var bortfalden, vilde man ogsaa have ophævet Hoveriet uden Erstatning, men det gjorde man ikke. Nej, man gav sig til at regne ud, hvor meget Bønderne vandt ved at slippe af med dette Hoveri, man regnede ud, hvor meget det var værd for dem at spare den ca. 3 Mil lange Rejse, som mange af dem havde til Hovstedet; man regnede ud, hvor meget de vandt ved nu at kunne blive hjemme og høste deres eget Hø, som ellers stod og ødelagdes paa Marken, medens Ejerne laa i Hillerød og høstede for Stutteriet. Og Kommisionen kom da til den Opfattelse, at alt dette sagtens maatte være 1 Td. Havre værd pr. 1 Td. Hartkorn. Bønderne vilde selvfølgelig ikke gaa ind paa denne ganske urimelige Afgift, men saa begyndte man paa disse berygtede lukkede Møder, hvor Kommisionen kaldte Bønderne for sig enkeltvis og truede dem med, at hvis de ikke gik ind paa den foreslaaede Konvertering af Høhoveriet, vilde det blive betydeligt forøget, idet man havde til Hensigt at rydde en Del af Skoven og lægge den ud til Høvang. Og da denne Trusel ikke hjalp, lovede man dem, at hvis andre slap billigere, skulde de ogsaa slippe, og derved fik man 1,100 Tdr. Hartkorn til at betale 1 Td. Havre pr. Td. Hartkorn. Men endnu var der 81 Gaarde, som ikke vilde gaa ind paa disse Vilkaar, og da Staten gerne vilde presse en Skilling ogsaa ud af dem, nedsatte den i 1853 en ny Kommision. Men denne fik en Instruks, der gik ganske imod de Principper, som Kommisionen af 1834 havde fulgt, idet den ikke skulde ansætte Afløsningssummen efter den Værdi, det havde for de hoveripligtige at slippe for Hoveriet, den skulde udelukkende holde sig til den Værdi, Hoveriet havde for Staten, og det blev anslaaet til 1 Rdl. og 24 Sk. pr. Td. Hartkorn. Herved er der to Ting at mærke, for det første dette, at Staten herved erkendte, at den i 1834 havde lagt en aldeles urimelig og uretfærdig Beregning til Grund for Afløsningen, og at man var kommet for højt, naar man tidligere havde anslaaet Hoveriet til 1 Td. Havre pr. Td. Hartkorn. For det andet var nu Tiden inde til, at Løftet skulde indfris, idet man nu satte Vederlaget til 1 Rdl. 24 Sk. pr. Td. Hartkorn. Paa de nævnte lempeligere Vilkaar gik saa de fleste af de 81 Gaarde ind, men der var dog en hel Del af dem, som ikke vilde gaa ind derpaa, og disse slap virkelig og-